

## A bírálóbizottság értékelése

A disszertáció a Karoling-kor történeti, művészettörténeti, régészeti és írott forrásokon alapuló, időben és térben vizsgált, az adott diszciplinák módszertani szabályainak megfelelően interpretált, a jelölt saját régészeti és történeti kutatásain alapuló ismeretek széles körű áttekintését, összegzését nyújtja. A disszerens által írt, előtanulmányok sorozatával kiérlelt mű jó témaválasztásával, széles forrásbázisával és értékes megállapításaival jelentős mértékben gyarapította eddigi ismereteinket, s hozzájárul a vizsgált korszak minél teljesebb megismeréséhez, s egyúttal a kutatás számára új kérdéseket generálva, kijelöli annak további útját.

A disszertáció témája a magyar történelem szempontjából kiemelkedően fontos 9. század, melynek története mindeddig több ponton homályos, ellentmondásos és néhol megfejthetetlen volt. Ebben a helyzetben a munka az egész kutatási területnek példaadó alapműveként értékelhető, melynek további kiemelkedő erénye a komplexitás.

Az értekezés kiválóan mutatja, hogy a MTA BTK Régészeti Intézete és a Magyar Nemzeti Múzeum évtizedeken át közös munkaként folytatott régészeti feltárásainak (Zalavár) számos új eredménye hogyan gazdagította a korszak történetére, települési struktúrájára és társadalmára vonatkozó ismereteket. A régészet és művészettörténet új adatait igazi történeti forrásként használja. E tekintetben kiemelést érdemel Priwina – hosszú időn át vitatott – települési központjának tisztázása, Mosaburg topográfiája jelenleg ismert legteljesebb megrajzolása, továbbá a település építéstörténetének felvázolása. Olyan, nemcsak a régészet, hanem a művészettörténet szempontjából is figyelemre méltó ritkaságok értékelését végzi el a disszerens, mint a jelenleg európai viszonylatban is párját ritkító Hadrianus zarándoktemplom. Az értekezés felvázolja építéstörténetét, elemzi alaprajzát, valamint az európai templomépítészet fejlődése szempontjából is jelentőséggel bíró kőfaragvány- és európai viszonylatban szintén ritkaságszámba menő festett üvegablak-töredékeit.

Az írott források revideálása és az új régészeti adatok tükrében történő interpretálása is számos új megállapításhoz segítette a disszerenst. Így meghatározta például Priwina személyének jelentőségét és szerepét Mosaburg építéstörténetében. Ugyanakkor kutatásai Nyitra korai egyháztörténetéhez új adatokkal, illetve néhány történeti tévhit elosztatásával szolgáltak.

Az elemzések során új megvilágításba kerülnek a korszak folyamatait interpretáló legfontosabb történeti, gondolati modellek, mint a pogányság és a keresztény térítés tartalma és módzatai, az etnikumok, köztük is különösen Morávia – és nem utolsósorban – a honfoglaló magyarság fogalmai és kölcsönös kapcsolatai. Egészében új eredményekről, a kor

összképét lényegesen módosító, a nemzetközi tudományosságban nyilvánvalóan fontos vitákat kiváltó, mindenképpen mellőzhetetlen, eredeti és új szintézisről van szó.

A régészeti feltáró és az azt követő tudományos munka kézzel fogható társadalmi hasznosulását mutatja, hogy a zalavári, korábban szántóként használt lelőhelyből mára az ország egyik leglátogatottabb régészeti parkja lett, mely ebben a minőségben, ezt a korszakot szinte egyedülként reprezentálja a Dunától nyugatra. A régészeti park látogatói körében a tudományos eredmények a helyszínen közvetlenül is értékesülnek, bizonyítva a bölcsészettudomány értékteremtő jellegét.

Szőke Béla Miklós a Karoling-kori Pannóniáról írott doktori értekezése a régi megállapításokra épülő, de azokat revideáló, saját ásatási eredményeit a forráskritikai eredményekkel szakszerűen ötvöző, összegző történeti, művészettörténeti és régészeti munka, mely maradéktalanul megfelel az MTA doktora címre pályázók disszertációival szemben támasztott szigorú követelményeknek.

A bírálóbizottság Szőke Béla Miklós számára az akadémiai doktori cím megítélését egyhangúlag javasolja.